

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาเรื่อง ศึกษากระบวนการคัดเลือกและนำเสนอเนื้อหาด้านมลพิษสิ่งแวดล้อมของหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย ในครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ออกแบบการศึกษาวิจัยและการดำเนินการวิจัยเป็น 3 ตอน ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 วิเคราะห์เนื้อหาด้านมลพิษสิ่งแวดล้อมในหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย

ตอนที่ 2 วิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการนำเสนอเนื้อหาด้านมลพิษสิ่งแวดล้อมของหนังสือพิมพ์

ตอนที่ 3 ศึกษาความคิดเห็นของหน่วยงานด้านสิ่งแวดล้อมที่มีต่อการนำเสนอเนื้อหา
ด้านมลพิษสิ่งแวดล้อมของหนังสือพิมพ์

ตอนที่ 1 วิเคราะห์เนื้อหาด้านมลพิษสิ่งแวดล้อมในหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ชาว บทความ (บทความทางวิชาการ บทความวิเคราะห์ เหตุการณ์ บทความวิจารณ์ สารคดีและคอลัมน์ประจำ) และบทความบรรณาธิการ ที่ปรากฏในหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย เฉพาะกรอบเช้า ในช่วงวันที่ 1 ตุลาคม 2539 ถึง 30 กันยายน 2540

กลุ่มตัวอย่าง

การคัดเลือกข้อฉบับของหนังสือพิมพ์ที่จะทำการศึกษา ใช้วิธีคัดเลือกโดยแยกประเภทของหนังสือพิมพ์ออกเป็น 3 ประเภท คือ หนังสือพิมพ์คุณภาพ หนังสือพิมพ์ประชาชนนิยมและหนังสือพิมพ์ธุรกิจ ซึ่งมีกลุ่มผู้อ่านต่างกัน จากนั้นทำการคัดเลือกตัวแทนหนังสือพิมพ์ที่มีโต๊ะข่าวสิ่งแวดล้อมมาประเภท

ละ 1 ชื่อฉบับ โดยการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ได้ตัวแทนหนังสือพิมพ์ 3 ชื่อฉบับ คือ หนังสือพิมพ์มติชน เป็นตัวแทนของหนังสือพิมพ์คุณภาพ หนังสือพิมพ์เดลินิวส์ เป็นตัวแทนของหนังสือพิมพ์ประเภทประชานิยม และหนังสือพิมพ์ผู้จัดการรายวัน เป็นตัวแทนของหนังสือพิมพ์ธุรกิจ

ขนาดของตัวอย่าง

ขนาดของตัวอย่างที่นำมาศึกษา ได้กำหนดระยะเวลาในการเก็บรวบรวมเนื้อหาประเภทข่าว บทความ (บทความทางวิชาการ บทความวิเคราะห์เหตุการณ์ บทความวิจารณ์ สารคดี และคอลัมน์ประจำ) และบทบรรณาธิการ ที่มีเนื้อหาด้านมลพิษสิ่งแวดล้อม ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2539 ถึง 30 กันยายน 2540 โดยเก็บข้อมูลทุกวันรวมกลุ่มตัวอย่างหนังสือพิมพ์ที่นำมาศึกษาจำนวน 1,043 ฉบับ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลเนื้อหามลพิษสิ่งแวดล้อมในหนังสือพิมพ์ ได้มาจาก ห้องสมุดกระทรวงอุตสาหกรรม และห้องวารสาร หอสมุดแห่งชาติ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างของการศึกษาวิจัยตอนที่ 1 คือหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย ผู้วิจัยใช้ตารางเก็บตัวเลข (Coding Sheet) เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล โดยแยกประเด็น ดังนี้

1. ตารางแสดงความถี่ในการนำเสนอเนื้อหาด้านมลพิษสิ่งแวดล้อมของหนังสือพิมพ์ทั้ง 3 ชื่อฉบับคือ ผู้จัดการรายวัน เดลินิวส์ และมติชน

2. ตารางจำแนกข้อมูลตามประเภทของเนื้อหาด้้านมลพิษ ได้แก่ มลพิษทางน้ำ มลพิษทางอากาศ มลพิษจากเสียง มลพิษจากของเสียอันตราย มลพิษจากสารอันตราย มลพิษจากมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล และมลพิษโดยรวม

3. ตารางจำแนกข้อมูลตามรูปแบบของเนื้อหาที่ปรากฏในหนังสือพิมพ์ทั้ง 3 ชื่อฉบับดังกล่าวแบ่งเป็น ข่าว บทบรรณาธิการ และบทความ ซึ่งประกอบด้วย บทความทางวิชาการ บทความวิเคราะห์ เหตุการณ์ บทความ สาระคดี คอลัมน์ประจำ และอื่นๆ

4. ตารางจำแนกข้อมูลตามตำแหน่งหน้าที่นำเสนอเนื้อหาด้้านมลพิษสิ่งแวดล้อม ได้แก่ หน้าแรก หน้าสิ่งแวดล้อม และหน้าอื่นๆ

5. ตารางจำแนกข้อมูลตามแหล่งที่มาของเนื้อหาด้้านมลพิษสิ่งแวดล้อม โดยแบ่งเป็น แหล่งข่าวประจำ แหล่งข่าวพิเศษ แหล่งข่าวจากสำนักข่าว และแหล่งข่าวจากสิ่งตีพิมพ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. จำแนกตามความถี่ ได้แก่ ความบ่อยครั้งที่เนื้อหาด้้านมลพิษสิ่งแวดล้อมปรากฏในหนังสือพิมพ์
2. จำแนกตามประเภทของเนื้อหาด้้านมลพิษสิ่งแวดล้อมที่ปรากฏในหนังสือพิมพ์
3. จำแนกตามรูปแบบ ได้แก่ ข่าว บทบรรณาธิการ และบทความ
4. จำแนกตามตำแหน่งหน้าที่นำเสนอเนื้อหาด้้านมลพิษสิ่งแวดล้อม
5. จำแนกตามแหล่งที่มาของข่าวสารด้้านมลพิษสิ่งแวดล้อมในหนังสือพิมพ์
6. เปรียบเทียบปริมาณความถี่ รูปแบบ ประเภทเนื้อหาและแหล่งที่มาของเนื้อหาในหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย ทั้งหนังสือพิมพ์ธุรกิจ หนังสือพิมพ์ประชานิยม และหนังสือพิมพ์คุณภาพ

หน่วยในการวิเคราะห์

1. จำแนกตามความถี่ของเนื้อหาที่ปรากฏทั้งหมด วัดเป็นรายเรื่อง (Item)

2. จำแนกตามประเภทของเนื้อหาด้านมลพิษสิ่งแวดล้อม หน่วยที่ใช้ได้แก่ แนวคิดหลัก (Theme)
3. จำแนกตามรูปแบบในการนำเสนอ โดยมีหน่วยในการวิเคราะห์เป็นรายเรื่อง (Item)
4. จำแนกตามตำแหน่งหน้าในการนำเสนอเนื้อหาด้านมลพิษสิ่งแวดล้อม โดยมีหน่วยในการวิเคราะห์เป็นรายเรื่อง (Item)
5. จำแนกตามแหล่งที่มาของข่าวสารด้านมลพิษสิ่งแวดล้อม โดยมีหน่วยในการวิเคราะห์เป็นรายเรื่อง (Item)

การทดสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1.1 การทดสอบความเที่ยงตรง (Validity) ในขั้นแรกจะสุ่มตัวอย่างเนื้อหาด้านมลพิษสิ่งแวดล้อมอย่างง่าย แล้วทำการศึกษาและให้ผู้เชี่ยวชาญ 2 ท่าน จากกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม และผู้สื่อข่าวสิ่งแวดล้อมของหนังสือพิมพ์ ทำการวิเคราะห์เนื้อหาแล้วนำผลการพิจารณานั้นมาจัดประเภทที่มีความเห็นตรงกัน

1.2 การทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ในการวิเคราะห์เนื้อหาที่มีการทดสอบความเชื่อมั่น โดยอาศัยการคำนวณตามหลักการของ Holsti

$$\text{สูตร } R = 2(C1,C2)$$

$$C1+C2$$

$C1,C2$ = เป็นจำนวนของประเภทที่ผู้ลงรหัส 2 คนความเห็นตรงกัน

$C1+C2$ = เป็นจำนวนของประเภททั้งหมดที่ผู้ลงรหัสทั้ง 2 พิจารณา

สำหรับค่าที่คำนวณออกมาได้ ตามหลักการของ Goldsen and Kaplan นั้นไม่ควรมามีค่าต่ำกว่า 0.75 จึงจะถือว่ามีความเชื่อมั่นสูง

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้สุ่มตัวอย่างเนื้อหาด้านมลพิษสิ่งแวดล้อมจากหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทยที่เลือกศึกษาทั้ง 3 ชื่อฉบับ จำนวน 20 รายเรื่อง มาทดสอบสัมประสิทธิ์ความน่าเชื่อถือของแบบวิเคราะห์เนื้อหาสาระ ค่าที่ได้เท่ากับ 0.80 จึงถือว่ามีความเชื่อมั่นสูง

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิเคราะห์และอธิบายปริมาณ ความถี่ ประเภท รูปแบบ และแหล่งที่มาของเนื้อหาที่นำเสนอใช้การระบุความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) การทดสอบสมมติฐานใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวน (ANOVA)

ตอนที่ 2 วิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการนำเสนอเนื้อหาด้านมลพิษสิ่งแวดล้อมของหนังสือพิมพ์

ตอนที่ 2 นี้จะใช้การสัมภาษณ์เจาะลึก (Indepth Interview) ซึ่งเป็นเทคนิคในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มบุคคลที่มีความเกี่ยวข้อง ตลอดจนมีความรู้ความเข้าใจและได้ปฏิบัติงานในเรื่องที่ผู้วิจัยต้องการศึกษา ซึ่งในตอนนี้จะสัมภาษณ์ในส่วนของ บรรณาธิการ หัวหน้าข่าว และผู้สื่อข่าวสิ่งแวดล้อม เก็บข้อมูลจากบุคลากรของหนังสือพิมพ์ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ฉบับละ 2 คน รวม 6 คน หลังจากที่ได้ศึกษาวิเคราะห์เนื้อหาในหนังสือพิมพ์เสร็จเรียบร้อยแล้ว

การสัมภาษณ์จะใช้บทสัมภาษณ์ที่เตรียมไว้และบันทึกคำตอบของแต่ละคนลงไป โดยเขียนชื่อ ตำแหน่งและหน่วยงานของแต่ละคนไว้ในส่วนแรกของบทสัมภาษณ์ โดยมีกรอบการสัมภาษณ์ดังนี้

แนวคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์บรรณาธิการและหัวหน้าข่าว

1. ข้อมูลส่วนตัวและประสบการณ์ในการทำงานข่าวด้านสิ่งแวดล้อม
2. หนังสือพิมพ์แต่ละชื่อฉบับมีการกำหนดนโยบายในการนำเสนอเนื้อหาด้านสิ่งแวดล้อมหรือไม่ อย่างไร

3. วัตถุประสงค์ในการนำเสนอเนื้อหาด้านมลพิษสิ่งแวดล้อมของหนังสือพิมพ์แต่ละฉบับเป็นอย่างไร

4. หนังสือพิมพ์แต่ละฉบับมีความตระหนักในปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อมหรือไม่ อย่างไร

5. สถานการณ์ด้านมลพิษสิ่งแวดล้อมในรอบปีที่ผ่านมา (เดือนตุลาคม 2539 - กันยายน 2540) เป็นอย่างไร หนังสือพิมพ์มีบทบาทต่อปัญหามากน้อยเพียงใด

6. ขอบเขตและความรับผิดชอบของโต๊ะข่าวสิ่งแวดล้อม

7. หลักเกณฑ์ในการพิจารณา คัดเลือก และการกำหนดเนื้อหาด้านมลพิษสิ่งแวดล้อมที่นำเสนอในหนังสือพิมพ์ขึ้นอยู่กับสิ่งใดบ้าง

8. ปัจจัยภายในองค์กรหนังสือพิมพ์ส่งผลต่อกระบวนการเลือกสรร การกำหนดเนื้อหา และรูปแบบการนำเสนอเนื้อหาด้านมลพิษสิ่งแวดล้อมหรือไม่ อย่างไร

9. คุณสมบัติของผู้สื่อข่าวสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างไร

10. หนังสือพิมพ์แต่ละฉบับได้รับข้อมูลข่าวสารด้านมลพิษสิ่งแวดล้อมจากแหล่งใดบ้าง

11. ปัญหาและอุปสรรค ตลอดจนแนวทางแก้ไขเป็นอย่างไร

12. หนังสือพิมพ์แต่ละฉบับมีแนวโน้มในการนำเสนอเนื้อหาด้านมลพิษสิ่งแวดล้อมอย่างไร

แนวคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ผู้สื่อข่าวสิ่งแวดล้อม

1. ข้อมูลส่วนตัวและประสบการณ์ในการทำงานข่าวด้านสิ่งแวดล้อม

2. ทักษะและความคิดเห็นของผู้สื่อข่าวที่มีต่อปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อม

3. สถานการณ์ด้านมลพิษสิ่งแวดล้อมในรอบปีที่ผ่านมา (เดือนตุลาคม 2539 - กันยายน 2540) เป็นอย่างไร หนังสือพิมพ์มีบทบาทต่อปัญหามากน้อยเพียงใด

4. กระบวนการทำงานข่าวมลพิษสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างไร

5. ขอบเขตและความรับผิดชอบของผู้สื่อข่าวสิ่งแวดล้อม

6. การตัดสินใจนำเสนอเนื้อหาด้านมลพิษสิ่งแวดล้อมขึ้นอยู่กับปัจจัยใดบ้าง

7. ที่มาของข้อมูลข่าวสารด้านมลพิษสิ่งแวดล้อมได้มาจากแหล่งใด อย่างไร

8. ปัญหาและอุปสรรคมีอะไรบ้าง แก้ไขได้อย่างไร
9. แนวโน้มของการนำเสนอเนื้อหาด้านมลพิษสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างไร

ตอนที่ 3 ศึกษาความคิดเห็นของหน่วยงานด้านสิ่งแวดล้อมที่มีต่อการนำเสนอเนื้อหาด้านมลพิษสิ่งแวดล้อมของหนังสือพิมพ์

ใช้วิธีการสัมภาษณ์เจาะลึกเช่นเดียวกับตอนที่ 2 เพื่อศึกษาความคิดเห็นที่มีต่อการนำเสนอเนื้อหาด้านมลพิษสิ่งแวดล้อมของหนังสือพิมพ์ จากหน่วยงานที่ทำงานด้านสิ่งแวดล้อมซึ่งถือเป็นแหล่งข่าวสำคัญของหนังสือพิมพ์ และเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่ดูแล รับผิดชอบงานด้านสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะเรื่องมลพิษในสิ่งแวดล้อม โดยการศึกษาครั้งนี้จะเก็บข้อมูลจากเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานด้านมลพิษสิ่งแวดล้อมหน่วยงานละ 1 คน จำนวน 5 หน่วยงาน ได้แก่ สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม กรมควบคุมมลพิษ กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย สมาคมวิศวกรสิ่งแวดล้อมแห่งประเทศไทย รวมทั้งสิ้น 5 คน หลังจากที่ได้ศึกษาวิเคราะห์เนื้อหาในหนังสือพิมพ์เสร็จเรียบร้อยแล้ว การสัมภาษณ์จะใช้บทสัมภาษณ์ที่เตรียมไว้และบันทึกคำตอบของแต่ละคนลงไป โดยเขียนชื่อ ตำแหน่งและหน่วยงานของแต่ละคนไว้ในส่วนแรกของบทสัมภาษณ์ โดยมีกรอบการสัมภาษณ์ ดังนี้

1. ข้อมูลส่วนตัวและประสบการณ์ในการทำงาน
2. การดำเนินงานของหน่วยงานในส่วนที่เกี่ยวข้องกับมลพิษสิ่งแวดล้อม
3. สถานการณ์ด้านมลพิษสิ่งแวดล้อมในรอบปีคือตั้งแต่ ตุลาคม 2539 - กันยายน 2540 เป็นอย่างไร
4. การนำเสนอเนื้อหาด้านมลพิษสิ่งแวดล้อมของหนังสือพิมพ์มีความเหมาะสมหรือไม่อย่างไร ทั้งในด้านประเภทของเนื้อหา รูปแบบที่นำเสนอ ตำแหน่งหน้าในการนำเสนอ
5. หนังสือพิมพ์นำเสนอเนื้อหาด้านมลพิษสิ่งแวดล้อมสัมพันธ์กับสถานการณ์ด้านมลพิษของประเทศไทยและของโลกหรือไม่ อย่างไร
6. หนังสือพิมพ์นำเสนอเนื้อหาด้านมลพิษสิ่งแวดล้อมสอดคล้องกับนโยบายและแนวทางในการดำเนินการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมทางด้านมลพิษของภาครัฐ และข้อตกลงเรื่องสิ่งแวดล้อมในเวทีโลก หรือไม่ อย่างไร

7. หน่วยงานของท่านได้เผยแพร่ข่าวสารด้านมลพิษในสิ่งแวดล้อมแก่หนังสือพิมพ์
มากน้อยเพียงใด ได้รับความร่วมมือในการนำเสนอข่าวหรือไม่ อย่างไร
8. แนวโน้มของสถานการณ์ด้านมลพิษในสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างไร
9. ข้อเสนอแนะต่อการนำเสนอเนื้อหาด้านมลพิษของหนังสือพิมพ์

ในการสัมภาษณ์เจาะลึกทั้งตอนที่ 2 และ 3 จะสัมภาษณ์ในเรื่องต่างๆ ไป และหยิบยก
เหตุการณ์ด้านมลพิษสิ่งแวดล้อมที่เป็นเหตุการณ์เด่นๆ ในรอบปี คือตั้งแต่เดือนตุลาคม 2539 - เดือน
กันยายน 2540 มาเป็นกรณีศึกษา ได้แก่ เหตุการณ์ไฟไหม้ป่าที่ประเทศอินโดนีเซีย และปัญหาคลื่นเห้มน
จากโรงงานอุตสาหกรรมในนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด จังหวัดระยอง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ลึกและชัดเจน
ยิ่งขึ้น และวิเคราะห์ข้อมูลโดยการพรรณตามวัตถุประสงค์ที่ทำการศึกษา